

Tom van den Boomen: Van eierenraper tot kievitbe- schermer Natuurbeschermers moeten vaker uit hun schulp komen

Praten met Tom van den Boomen over vogels is praten over de Hekslootpolder. De afgelopen vijftien jaar heeft hij gigantisch veel vrije tijd en energie gestoken in het zo langzamerhand boezemgebied tussen Haarlem en Spaarndam. Gemeentelijke bouwplannen dreigden een eind te maken aan dit kleine paradijs voor weidevogels. Amstelvener Van den Boomen, net naar Haarlem verhuisd, onderkende begin jaren '80 met enkele vrienden al direct het grote belang van de Hekslootpolder voor de weidevogels. Binnen een mum van tijd was de vereniging *Behoud de Hekslootpolder* geboren. De natuurbeschermers wensten het laagveen-gebied niet klakkeloos over te leveren aan woningbouwspecialisten.

Voor Van den Boomen was zijn bemoeienis met het gebied min of meer vanzelfsprekend. Opgegroeid in de polders rond Ouderkerk aan de Amstel had hij spelenderwijs kennis opgedaan van weidevogels. Daar snoof hij de vrijheid van de weidse ruimte, daar genoot hij van het puur Hollandse landschap, daar zocht en verkocht hij zijn eerste kievitseieren. Er was maar één reden om dit mooie gebied te verlaten: de ware liefde. Die woonde toevallig in Haarlem en daarom werd Tom van den Boomen Haarlemmer.

De polders rond Haarlem waren *terra incognita* voor de nieuwkomer, die zich mede daarom aansloot bij de Vogelwerkgroep. Snel maakte hij deel uit van allerlei commissies en al heel kort daarna ging hij weidevogels tellen in de Hekslootpolder. Samen met vriend en vogelaar Peter de Jong. Dat was in de tijd dat de gemeente Haarlem met de woningbouwplannen op de proppen kwam.

Van den Boomen: „We vonden het zo belachelijk. Je kunt toch niet zo maar Spaarndam en Haarlem aan elkaar vast bouwen. Er zouden 2300 woningen komen. Intussen hadden we wel duidelijk gekregen wat een ontzettend waardevol natuurgebied dit was. We telden al een aantal jaren en we wisten dat er in de Heksloot weidevogels zaten met een dichtheid die kon wedijveren met de beste vogelgebieden in Noord-Holland. Toen hebben we met een aantal mensen in 1985 die vereniging opgericht. Dat is toch min of meer een *successstory* geworden.”

Bescheiden

De weidevogelkenner stelt zich te bescheiden op. In negen van de tien gevallen delven natuurbeschermers, die zich inzetten voor een gebied, het onderspit. Maar de strijders voor behoud van de Hekslootpolder triomfeerden. Met steun van de buurt, van natuurverenigingen, de provincie en het recreatieschap Spaarnwoude wist de vereniging de dreiging ongedaan te maken. De gemeente Haarlem zag na jarenlange schermutselingen af van woningbouw in het unieke boezemgebied.

Geen woningen betekent echter niet dat het pleit geheel gewonnen is. Tom van den Boomen: „We hebben in feite altijd met serieuze bedreigingen te maken gehad. Zo'n gebied aan de stadsrand blijft aantrekkelijk om daar van alles en nog wat te ontwikkelen. Dat is een afschuwelijk gegeven, maar het is gewoon zo. Zolang je op zo'n gebied geen goede natuurbeschermingsstatus kunt leggen, blijft zo'n polder onder de rook van de stad enorm onder druk staan. Nu is er bijvoorbeeld weer de dreiging van de aanleg van een Vondelbrug.”

Van den Boomen vertelt hoe de vereniging jarenlang heeft geprobeerd de Hekslootpolder een beschermde status te bezorgen. Uiteindelijk bleken alle pogingen te stranden. Het gebied valt onder het Recreatieschap Spaarnwoude. Dat wordt geacht het gebied zelf te beschermen. Een aparte beschermingsstatus lukt dan niet meer.

Voor de pleitbezorgers van de Heksloot, inmiddels een hechte groep mensen met een zeer actief bestuur, was dat aanleiding een nieuwe koers in te zetten. Gekozen werd voor een positieve benadering. Niet overal tegen zijn, maar ook laten zien wat er wel mogelijk is. Van den Boomen: „We hebben eerst een inventarisatie gemaakt van het natuurlijke milieu van de Hekslootpolder. Een opsomming van alle vogels die er

broedden, de planten die er voorkwamen en de belangrijkste historische gegevens. Dat kwam uit in juni 1986, een jaar na de oprichting."

Na de waarde van de polder voor het milieu te hebben geduid was de volgende stap het werken aan het behoud van het gebied. Er is toen een inrichtingsplan gemaakt, waarin het behoud van de natuurlijke waarden van de Heksloot centraal stond. Dat plan zou een minstens gelijkwaardig alternatief moeten zijn voor bouwplannen van de gemeente Haarlem of de plannen voor de aanleg van een surfplas door het recreatieschap. Uitgangspunt was dat het gebied open moest blijven.

Onmiskienbaar was voorts dat de recreatiedruk op het gebied vanuit de stad zou blijven bestaan. Dus is daar in de planontwikkeling rekening mee gehouden. Verder wilde de vereniging dat de boeren zouden blijven en dat er mogelijkheden zouden komen voor natuurbouw. Recreatie, boeren en natuurbouw waren de drie poten die de fundamenten vormden voor het nieuwe inrichtingsplan van het Hekslootgebied.

1200 Leden

Het plan sloeg aan. Niet in de geringste mate dankzij de kracht van de vereniging, die inmiddels was uitgegroeid tot een club met meer dan 1200 leden, ofwel de grootste natuurvereniging van Zuid-Kennemerland. Van den Boomen: „Dat was natuurlijk ongekend. 1200 Leden!!! Bij een groepje dat een polder beschermt." Volgens Tom van den Boomen sprak de vereniging tot de verbeelding, omdat zij een groot scala van activiteiten ontplooiden, waaraan de leden konden deelnemen. En ook graag aan deelnamen. Nestbescherming, riet maaien, wilgen knotten, schoonmaakacties, planten inventariseren, excursies: allemaal bezigheden die zich mochten verheugen in veel belangstelling. Los daarvan kreeg het inrichtingsplan ook een goed onthaal bij de provincie en het recreatieschap. Die zagen er wel wat in. Uiteindelijk ging ook de gemeente Haarlem overstag.

Sindsdien is er jaren overlegd met als resultaat dat het grootste deel van de voorstellen van de vereniging wordt gerealiseerd. In 1997 is begonnen met het uitvoeringswerk. Een deel van het voorgestelde recreatierondje langs en door de rand van de Heksloot is al aangelegd. Ook is het gebied voorzien van een ondiepe vogelplas in het midden, waar Kemp-hanen, Kluten en Lepelaars hun voordeel mee kunnen doen. Verder heeft het schap hier een vogelkijkhut geplaatst, die vooralsnog meer als onderkomen door jongeren uit Haarlem-Noord wordt gebruikt. De hut staat er momenteel wat zielig, want ten dele verbrand, bij. Ten slotte zijn ook de volkstuinten verplaatst naar het meest zuidelijke puntje van

het gebied, waar de tuinders betere voorzieningen hebben en de locatie minder storend in de Heksloot aanwezig is.

Alles bijeen een meer dan tot tevredenheid stemmend resultaat, zij het dat er nog wel het een en ander moet gebeuren. De Oude Spaarndammerpolder dient volgens plan een hoger waterpeil te krijgen, waardoor een plas-dras situatie ontstaat. Vooral eenden en steltlopers zijn daar tuk op. Er ontstaat dan een gebiedje dat vergelijkbaar is met de Gruiterspolder een stukje verderop. Aldus schep je volgens Van den Boomen een nog interessanter natuurgebied voor de weidevogels, die daarin meer kansen krijgen hun nesten groot te brengen.

Van den Boomen is blij met het behaalde resultaat en het behoud van de Heksloot. Het geheim is volgens hem de kracht van de vereniging, maar ook de kwaliteit van de plannen. Die waren, ook volgens derden, goed onderbouwd, verantwoord, deskundig. Daardoor kon het succes worden gevierd. Maar op zich is ook dat betrekkelijk. De mogelijke komst van een nieuwe Vondelbrug ter ontsluiting van het noordelijk gedeelte van de Waarderpolder vormt een nieuwe bedreiging voor het gebied. Momenteel worden alle hulptroepen weer gemobiliseerd, want dit najaar besluit de politiek of de brug wel of niet doorgaat. Van den Boomen: „Ja, dat is een grote zorg. Dus we moeten er in ieder geval nog een keer tegenaan.”

Tom van den Boomen voor zijn geliefde Hekslootpolder. Menno Sabel.

Hij zit er niet op te wachten. „Inmiddels ben ik al twee jaar uit het bestuur en het is mij heel wat waard die tent (bedoeld is de vereniging Hekslootpolder, jk) eens op te doeken. Hou op, alstublieft, zeg. Want ik word het wel zat af en toe. Alweer die discussie, alweer die vergadering. En nou komt weer die actiegroep. Moeten we er weer in gaan zitten. Maar ja. Je bent er zo verknocht aan geraakt... Je hebt er 14 jaar aan gewerkt en veel bereikt en dan denk je dat je er dit laatste jaar toch ook maar weer in moet gaan zitten. Ik kan me er ook niet los van maken. Het gaat me toch te veel aan het hart om te zeggen, laat maar zitten.“

Papieren gelul

Of hij een actievoerder is die van vogels houdt of een vogelliefhebber die actie voert?, zo luidt de vraag. Tom van den Boomen aarzelt geen seconde. „Je bent altijd een vogelliefhebber die actie voert. Want je doet het niet voor de actie. Nee dan kan ik wel wat anders verzinnen. Maar op een gegeven moment merk je dat je meer actie voert of aan het vergaderen bent dan in de natuur rondloopt. Dat is wel eens jammer. Maar dan denk je dat moet maar een paar jaar. Want ik ben wel heel praktisch ingesteld. Als je ergens voor staat, moet je dat ook in daden weten om te zetten. Anders blijft het natuurlijk papieren gelul.“

Deze vorm van bewustwording is in de loop der jaren gekomen, vertelt hij. „Ik heb een omslag gemaakt van eierenraper tot kievitbeschermmer. Op een gegeven moment heb ik ontdekt dat je keuzen moet maken. De natuur staat zo onder druk, dat kun je niet zo laten. Volgens mij moeten natuurbeschermers ook meer uit hun schulp komen. Ze zijn vaak te wereldvreemd. Je moet je wensen meer naar de mensen toe brengen. Met de politici in de slag gaan. Die moeten de natuurbelangen leren zien. Dat heb ik wel geleerd tijdens de acties voor behoud van de Hekslootpolder.“

Voor Van den Boomen zijn natuurbescherming en met vogels bezig zijn onverbrekkelijk met elkaar verbonden. „Ja, dat kan bijna niet anders. Zeker in een Randstad. Als je veel om de natuur geeft, vind ik voor mezelf dat je ook de plicht hebt daar veel aan te doen. Zeker met weidevogels. Die pakken je. Het zijn zulke interessante en mooie vogels. En makkelijk te herkennen, wat ook een groot voordeel is.“

Sinds hij uit het bestuur is van de vereniging Behoud de Hekslootpolder gaat hij niet vaker op pad om vogels te kijken. Zijn eigen bedrijf, de Harschboom, waarin hij al 17 jaar zijn activiteiten op het gebied van bosbouw en natuurbeheer heeft ondergebracht, slorpt veel van zijn tijd op. Als eigen baas houdt hij zich bezig met uiteenlopende activiteiten als het opleiden van vrijwilligers, het tellen van vogels, bosbouw en noem maar op. Een van zijn laatste opdrachten is het afsluiten van contracten met de boeren van de Agrarische Natuurvereniging in oprichting. Onder

de hoede van de Westelijke Land- en Tuinbouw Organisatie (WLTO) regelt de vereniging de vergoeding voor boeren, die aan vogelbescherming doen door later te maaien of die zich inzetten voor nestbescherming. Ook in het Hekslootgebied blijft nog van alles te doen. Het Recreatieschap kan nog wel enige hulp gebruiken, zo heeft Van den Boomen ervaren. Hij heeft meegemaakt dat het schap weidevogelvriendelijk beheer nastreefde en vervolgens een gebied helemaal liet verruigen, waardoor de daar voorheen broedende watersnippen de wijk namen. Ook het aanleggen van bosjes midden in een weilandengebied getuigt niet echt van kennis van zaken. Weidevogels houden niet van bosjes, waarin alleen maar gevaar kan schuilen in de vorm van bijvoorbeeld kraaien of vossen. Openheid, ruimte is het kenmerk van een mooi weidevogelgebied als de Heksloot. En dat moet ook het Schap zo houden.

Ten overvloede onderstreept hij nog eens de hoge natuurwaarden van het boezemgebied tegen de rand van de stad, waarvan hij alle details kent. Bijvoorbeeld, waarom de Vondelweg langs de Heksloot in een onverklaarbare bocht loopt. Onverklaarbaar? Het blijkt te maken te hebben met het fort bij Spaarndam. Het fort maakte deel uit van de beroemde Stelling van Amsterdam, die bij een vijandelijke aanval onder water kon worden gezet. Dwars door dat gebied liep een weg over de dijk. Vanuit twee forten kon de hele weg met het geschut worden bestreken. Het schootsveld liep in een bocht en vandaar dat de weg aan het einde van het schootsveld in een bocht is aangelegd. Ooit schijnt het ministerie van defensie zelfs bepaald te hebben dat om die reden huizenbouw alleen aan de westkant van de Vondelweg was toegestaan.

Tom van den Boomen is verliefd op 'zijn' 164 hectare grote Hekslootpolder met een van de hoogste aantallen weidevogels per honderd hectare van alle gebieden in Noord-Holland. Een gebied dat nota bene tegen de stad aanleunt en dat in bijna duizend jaar nauwelijks van structuur is veranderd. Met slootjes die altijd al vol zaten met stekelbaars, waar de Lepelaar zo dol op is. Met veel andere vissoorten, die diezelfde slootjes gebruiken als paaiwater. Met een Assendelver voetpad, dat het hele gebied openlegt. En met Slobeenden, die op wonderlijke wijze maaiaanslagen van de mens overleven. Want, voor wie het wil weten, het is goed gegaan met de pullen van de Slobeend. Daar heeft Tom van den Boomen speciaal op gelet dat jaar.

Jan Kuys